

Osnovna načela nezavisnosti sudstva¹

Pošto su se u Povelji Ujedinjenih nacija narodi svijeta, između ostalog, odlučno izjasnili za stvaranje uslova potrebnih za održavanje pravde i ostvarivanje međunarodne saradnje kroz razvijanje i podsticanje poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda bez ikakve diskriminacije;

Pošto Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima izražava načela jednakosti pred zakonom, pretpostavke nevinosti i prava svakog lica na pravično i javno saslušanje pred nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim sudom, koji je ustanovljen na osnovu zakona;

Pošto međunarodni paktovi o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i o građanskim i političkim pravima jamče uživanje ovih prava i da, pored toga, Pakt o građanskim i političkim pravima jamči svakom licu da mu bude suđeno u razumnom roku;

Pošto još uvek često postoji raskorak između ideala kome teže ta načela i stvarnog stanja,

Pošto organizovanje i upravljanje pravosuđem u svim zemljama treba da se nadahnjuje tim načelima i da treba uložiti napore da se ona potpuno pretoče u stvarnost; .

Pošto pravila koja se primjenjuju na sudije u vršenju njihovih funkcija moraju težiti tome da im se omogući da djelaju u skladu sa tim načelima;

Pošto su sudije nadležne za konačne odluke o životu, slobodama, pravima, dužnostima i imovini građana;

Pošto je Šesti kongres Ujedinjenih nacija o sprječavanju zločina i postupanju prema prestupnicima, u svojoj rezoluciji 16, zahtjevao od Komiteta za sprečavanje zločina i borbu protiv prestupništva da uvrsti među svoje glavne zadatke razradu načela nezavisnosti sudija i izbora, profesionalnog obrazovanja i statusa sudija i tužilaca;

Pošto je stoga potrebno da se prvo ispita uloga sudija u sudskom sistemu vodeći računa o značaju njihovog izbora, obrazovanja i ponašanja;

Načela koja slijede, izrađena da bi se pomoglo državama članicama da obezbijede i unaprjeđuju nezavisnost sudstva, vlade moraju uzeti u obzir i poštovati u okviru nacionalnog zakonodavstva i prakse i s njima se moraju upoznati sudije, advokati, izvršni i zakonodavni organi i javno mnjenje. Ova načela izrađena su imajući na umu prije svega sudije od karijere, ali se ona, po potrebi, mogu primijeniti i na sudije porotnike.

Nezavisnost sudstva

1. Nezavisnost sudstva je zajamčena od države i zaštićena Ustavom i nacionalnim zakonima. Dužnost je svih ustanova, vladinih i drugih, da poštuju nezavisnost sudstva.
2. Sudstvo rješava iznesene slučajeve nepristrasno, na osnovu činjenica i u skladu sa zakonom, bez ikakvih ograničenja, nedostojnih uticaja, podsticaja, pritiska, prijetnji ili uplitanja, posrednih ili neposrednih, bilo od koga i iz bilo kojih razloga.
3. Sudstvo je nadležno da sudi o svim sudskim stvarima i ima isključivo ovlaštenje da odluči da li predmet koji im je podniet spada u sudsku nadležnost kako je ona određena zakonom.

---

¹ Usvojeni na Sedmom kongresu Ujedinjenih nacija za sprječavanje zločina i postupanje prema prestupnicima, održanog u Milanu od 26. avgusta do 6. septembra 1985. i potvrđeni od Generalne skupštine u njenim rezolucijama

40/32 od 29. novembra 1985. i 40/146 od 13. decembra 1985. Ne podleže ratifikaciji jer nije međunarodni ugovor.

4. Ne smije biti nikakvog neodgovarajućeg ili neopravdanog uplitanja u sudski postupak, niti su odluke sudova podložne preispitivanju. Ovo načelo ne dira u pravo sudske vlasti da pristupi preispitivanju i pravo nadležnih organa da ublaže ili promijene kazne koje izreknu sudovi, u skladu sa zakonom.

5. Svako ima pravo da mu sude redovni sudovi prema ustanovljenom zakonskom postupku. Ne mogu se stvarati sudovi² koji ne primjenjuju postupke valjano ustanovljene u skladu sa zakonom, da bi se redovni sudovi organi lišili svoje nadležnosti.

6. U skladu s načelom nezavisnosti sudstva, sudije imaju pravo i obavezu da vode računa o tome da se sudske radnje sprovode pravedno i da prava svih stranaka budu poštovana.

7. Svaka država članica je dužna da obezbjeđuje sredstva koja su sudstvu potrebna za normalno obavljanje funkcija.

Sloboda izražavanja i udruživanja

8. U skladu s Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, sudije, kao i drugi građani, uživaju slobodu izražavanja, uvjerenja, udruživanja i okupljanja; pod uslovom, ipak, da se u ostvarivanju tih prava uvijek ponašaju tako da čuvaju dostojanstvo svog poziva i nepristrasnost i nezavisnost sudstva.

9. Sudije mogu da osnivaju udruženja sudija ili druge organizacije i da stupaju u njih da bi branili svoje interese, unapređivali profesionalno obrazovanje i štitili nezavisnost sudstva.

Kvalifikacije, izbor i obrazovanje

10. Lica odabrana da vrše funkciju sudija biće poštena i stručna i imaće odgovarajuće obrazovanje i pravničke kvalifikacije. Sve metode izbora sudija štitiće od neutemeljenog imenovanja. Izbor sudija treba da se obavlja bez diskriminacije na osnovu rase, boje, pola, vjere, političkog i drugog ubjeđenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, porodičnog porijekla i društvenog položaja; pravilo po kome kandidat za sudiju mora biti državljanin dotične zemlje ne smatra se diskriminatornim.

Uslovi službe i trajanje mandata

11. Zakon jamči trajanje mandata sudija, njihovu nezavisnost, njihovu bezbjednost, odgovarajuću naknadu, uslove službe, penziju i starosnu granicu odlaska u penziju.

12. Bez obzira da li su naimenovani ili izabrani, sudije ne mogu biti smijenjene dok ne napune godine starosti potrebne za obavezan odlazak u penziju ili im ne istekne mandat, ako takvo ograničenje postoji.

13. Ako sistem unapređenja sudija postoji, mora se zasnivati na objektivnim činiocima, a naročito na njihovoj stručnosti, poštenju i iskustvu.

14. Dodjeljivanje predmeta sudijama u okviru suda kome pripadaju je unutrašnje pitanje iz nadležnosti sudske uprave.

Profesionalna tajna i imunitet

15. Sudije su vezane profesionalnom tajnom u pogledu pretresa i u pogledu povjerljivih podataka koje saznaju tokom obavljanja svoje dužnosti izvan javne rasprave, i ne mogu biti primorani da svjedoče o tim pitanjima.

16. Ne dirajući u disciplinske postupke, pravo na pravni lijek ili obeštećenje od države, u skladu s nacionalnim zakonom, sudije treba da uživaju lični imunitet od

² U skladu s našim pravnim rječnikom i "courts" i "tribunals" se prevodi kao sudovi

građanskih tužbi za naknadu štete za nepropisne radnje ili propuste u vršenju sudijske dužnosti.

Disciplinske mjere, suspendovanje i opozivanje

17. Optužbe ili žalbe protiv sudija, podnijete u vezi sa sudijskim i profesionalnim sposobnostima biće brzo i pravedno razmotrene, u odgovarajućem postupku. Sudija ima pravo na pravično saslušanje. Početna faza razmatranja slučaja biće povjerljiva, osim ako sudija ne zahtjeva drukčije.

18. Sudija može biti udaljen s dužnosti ili razriješen samo ako je nepodoban da nastavi s obavljanjem svoje funkcije zbog nesposobnosti ili nedoličnog ponašanja.

19. Odluke u svim disciplinskim postupcima i postupcima za udaljenje s dužnosti ili razrješenje donose se u skladu s ustanovljenim pravilima ponašanja sudija.

20. Odluke u disciplinskim postupcima i postupcima za udaljenje s dužnosti ili razrješenje treba da budu podložne nezavisnom preispitivanju. Moguće je da se ovo načelo ne primjenjuje na odluke najvišeg suda ili zakonodavne vlasti u okviru razrješenja najviših državnih zvaničnika ili sličnog postupka.